

УДК 376.85:338.48

Покоłodна Марія Миколаївна

*кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму і готельного господарства
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова*

Покоłodная Мария Николаевна

*кандидат географических наук, доцент,
доцент кафедры туризма и гостиничного хозяйства
Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова*

Pokolodna Mariia

*PhD in Geography Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Tourism and Hospitality
O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

Тесля Данило Владиславович

*студент
Харківського національного університету
міського господарства імені О.М. Бекетова*

Тесля Даниил Владиславович

*студент
Харьковского национального университета
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова*

Teslia Danylo

*Student of the
O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

**СПОРТИВНО-ПОДІЄВИЙ ТУРИЗМ: ВИЗНАЧЕННЯ ТА
ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ В ХАРКІВСЬКОМУ РЕГІОНІ
СПОРТИВНО-СОБЫТИЙНЫЙ ТУРИЗМ: ОПРЕДЕЛЕНИЕ И
ПОТЕНЦИАЛ РАЗВИТИЯ В ХАРЬКОВСКОМ РЕГИОНЕ
SPORTS AND EVENTS TOURISM: DEFINITION AND POTENTIAL
OF DEVELOPMENT IN THE KHARKIV REGION**

Анотація. Диверсифікація туристського попиту призводить до виокремлення нових різновидів туризму, які мають свою ресурсну базу та доволі платоспроможний та постійний контингент споживачів. Одним з таких сучасних видів туризму виступає спортивно-подієвий туризм. Маючи достатньо розвинену ресурсну базу для розвитку даного виду туризму як Україна в цілому, так і Харківська область зокрема, поки що не займають чільне місце в структурі туристських потоків даного напрямку, хоча і мають певні досягнення у проведенні спортивних подій світового та європейського рівня. Такі обставини вимагають дослідження ситуації та знаходження рішень щодо розвитку спортивно-подієвого туризму в регіоні. Проведені в статті дослідження сутності спортивно-подієвого туризму дозволили виокремити його від спортивно-оздоровчого та спортивного професійного туризму. В статті подане авторське визначення даного виду туризму. Проведений аналіз ресурсної бази спортивно-подієвого туризму в Харкові показав наявність численних різноманітних складових, зокрема, стадіонів, басейнів, льодових арен, гольф-клубу, кінно-спортивних шкіл, спортивних шкіл та організацій, розробленого сучасного спортивного логотипу міста. Визначено, що спортивно-подієвий туризм є перспективним самостійним потужним напрямом розвитку як внутрішнього так і міжнародного туризму для міста. Для більш ефективного розвитку даного напрямку запропоновано розробити стратегію, для чого виокремлені три її головні складові, а також зазначені

перспективні напрями щодо вдосконалення програми розвитку туризму та консолідації зусиль зацікавлених стейкхолдерів – адміністрація, власник спортивної інфраструктури, туристські підприємства.

Ключові слова: *спортивно-подієвий туризм, стратегія, туризм.*

Аннотація. *Диверсифікація туристського спроса приводит к выделению новых разновидностей туризма, имеющих свою ресурсную базу и достаточно платежеспособного и постоянного контингента потребителей. Одним из таких современных видов туризма выступает спортивно-событийный туризм. Имея достаточно развитую ресурсную базу для развития данного вида туризма как Украина в целом, так и Харьковская область, в частности, пока не занимают ведущее место в структуре туристских потоков данного направления, хотя и имеют определенные достижения в проведении спортивных событий мирового и европейского уровня. Такие обстоятельства требуют исследования ситуации и нахождения решений по развитию спортивно-событийного туризма в регионе. Проведенные в статье исследования сущности спортивно-событийного туризма позволили выделить его от спортивно-оздоровительного и профессионального профессионального туризма. В статье представлено авторское определение данного вида туризма. Проведенный анализ ресурсной базы спортивно-события в Харькове показал наличие многочисленных разнообразных составляющих, в частности, стадионов, бассейнов, ледовых арен, гольф-клуба, конно-спортивных школ, спортивных школ и организаций, разработанного современного спортивного логотипа города. Определено, что спортивно-событийный туризм является перспективным самостоятельным, мощным направлением развития как внутреннего, так и международного туризма для города. Для более эффективного развития данного направления предложено разработать стратегию, для чего выделены три ее главные*

составляющие, а также указаны перспективные направления по совершенствованию программы развития туризма и консолидации усилий заинтересованных стейкхолдеров – администрация, владелец спортивной инфраструктуры, туристские предприятия.

Ключевые слова: *спортивно-событийный туризм, стратегия, туризм.*

Summary. *Diversification of tourist demand leads to the isolation of new types of tourism, which have their own resource base and a fairly solvent and constant contingent of consumers. One of such modern types of tourism is sports and event tourism. Having a sufficiently developed resource base for the development of this type of tourism, both Ukraine in general and Kharkiv region in particular do not yet occupy a prominent place in the structure of tourist flows in this area, although they have some achievements in world and European sporting events. Such circumstances require research of the situation and finding solutions for the development of sports and event tourism in the region. The research of the essence of sports and event tourism conducted in the article allowed to separate it from sports and health and sports professional tourism. The author's definition of this type of tourism is given in the article. The analysis of the resource base of sports and event tourism in Kharkiv showed the presence of many different components, including stadiums, swimming pools, ice arenas, golf club, equestrian schools, sports schools and organizations, developed a modern sports logo of the city. It is determined that sports and event tourism is a promising independent powerful direction of development of both domestic and international tourism for the city. For more effective development of this area, it is proposed to develop a strategy, for which three main components are identified, as well as promising areas for improving the tourism development program and consolidating the efforts of interested stakeholders - administration, sports infrastructure owner, tourism enterprises.*

Key words: *sports and event tourism, strategy, tourism.*

Постановка проблеми. Туризм значно впливає на економічний і соціальний розвиток та диверсифікацію економіки в регіонах свого розвитку. В системі світового туристського господарства особливе і значне місце на сьогоднішній день належить спортивно-подієвому туризму. У всій системі світового туризму його частка щорічно збільшується на 1,5%. Спортивно-подієвий туризм має свою ресурсну базу та доволі платоспроможний та постійний контингент споживачів. Маючи достатньо розвинену ресурсну базу для розвитку даного виду туризму як Україна в цілому, так і Харківська область зокрема, поки що не займають чільне місце в структурі туристських потоків даного напрямку, хоча і мають певні досягнення у проведенні спортивних подій світового та європейського рівня. Такі обставини вимагають дослідження ситуації та знаходження рішень щодо розвитку спортивно-подієвого туризму, одним з варіантів яких є розробка стратегії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що проблемам розвитку спортивно-подієвого туризму присвячені силенні наукові роботи сучасних дослідників різних країн, серед яких: Бабкін А.А. [1] який досліджував подієвий туризму як один зі спеціалізованих видів туризму, Тищенко П.В. [2] аналізував теоретичні аспекти розвитку подієвого туризму регіону, Тартакинов Ф.Н. [3] – перспективи освоєння сегменту спортивно-подієвого туризму на вітчизняному ринку, Шарафанова Е. Е., Печерица Е. В., Житлов А. М. [4] вплив спортивно-подієвого туризму на розвиток територій, Коновалов А.В. [5] дослідив проблеми оцінки соціально-економічного ефекту від розвитку спортивно-подієвого туризму, Вань Мяо [6] в своїх працях висвітлив забезпечення системи розвитку підприємств спортивно-подієвого туризму та його ефективність, Куртzman Дж. [7] досліджував економічний вплив від

розвитку спортивного туризму в містах, Гетц Д. [8] досліджував подієвий/івент менеджмент та подієвий туризм, Халл С.М. [9] дослідив питання планування спортивного туризму. При цьому складові доміанти спортивно-подієвого туризму та питання його управління та організації в нових економічних та епідеміологічних умовах залишаються ще недостатньо дослідженими.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є дослідження сутності спортивно-подієвого туризму, аналізу його ресурсного потенціалу у межах Харкова та визначення складових стратегії його розвитку в регіоні.

Виклад основного матеріалу. Спортивно-подієвий туризм виник як сполучення двох самостійних видів туризму на основі їх тісного взаємного проникнення.

Традиційно спортивний туризм визначається як – це специфічний вид туристсько-спортивної діяльності, головна форма якої – похід (подорож) або змагання з видів туризму. Ці види діяльності спрямовані на випробовування фізичних, психічних, духовних сил людини, удосконалення майстерності туриста та виконання нормативів спортивних розрядів [10]. Спортивний туризм – це офіційний вид спорту, який включає різноманітні активні туристичні заходи, спортивні походи усіх категорій складності, чемпіонати, першості за усіма видами спортивного туризму (пішохідний, лижний, гірський, водний, велосипедний, мотоциклетний, автомобільний, спелеологічний, вітрильний), комплексні заходи, експедиції [11]. Проте подане визначення є багатьма дослідниками трактується і ототожнюється з поняттям спортивно-оздоровчого туризму, який обов'язково передбачає подолання маршруту активним способом, тобто без використання механічних транспортних засобів, покладаючись лише на власні сили, реалізуючи вміння і навички пересування пішки, на лижах, плавання на плотах і човнах, їзди на велосипеді тощо [11] При цьому з

даного визначення випадає значна частина туристів, які не мають на меті проходити похід або приймати участь у змаганнях, їх головною метою є непрофесійне, неразрядне, аматорське, для власного задоволення, заняття різними видами спорту, наприклад гірськолижним, дайвінгом, альпінізмом, велосипедним. І тут потрібно чітко розрізняти спортивний туризм для спортсменів та для любителів спортивних видів туризму. Ще одну категорію спортивних туристів становлять особи, які не приймають участі у змаганнях і особисто не займаються названими видами спорту, проте є активними вболівальникам та зацікавленими спостерігачами за проходженням різного роду спортивних подій. І сам е в цьому поєднанні виникає ідея спортивно-подієвого туризму. З самого терміну зрозуміло, що в основі тяжіння туристів в даному виді будуть слугувати різного виду спортивні події.

Під подієвим туризмом розуміється діяльність, пов'язана з різноманітними і значними соціально-культурними та суспільно-політичними подіями, які приваблюють своєю унікальністю, екзотичністю, неповторністю, великим масштабом і яскравими враженнями [1].

О.В. Алексєєва конкретизує визначення подієвого туризму - як заплановані події або «івенти» - це просторовочасовий феномен, кожен з них унікальний внаслідок взаємодії навколишнього оточення, публіки, систем управління, включаючи розробку окремих елементів і програми. Таким чином, другий обов'язковий елемент розглянутого виду туризму, крім наявності унікальної події - особлива система організації та управління ним, з метою отримання доходу [12]. Сутність спортивно-подієвого туризму зображено на рис. 1.

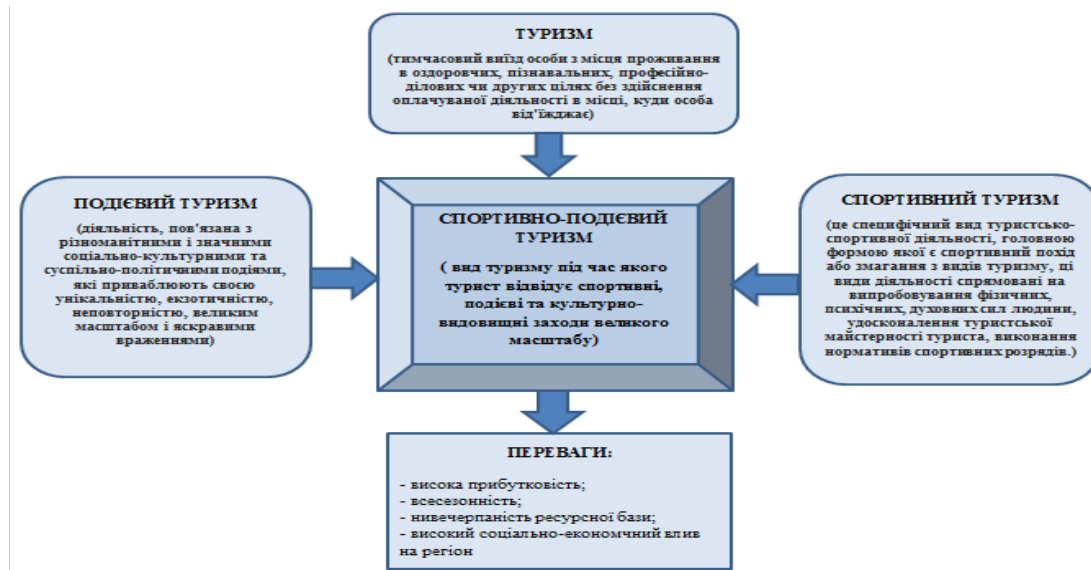

Рис. 1. Сутність поняття спортивно-подієвий туризму

Джерело: авторська розробка

Турист може поїхати на конкретну спортивну подію і перебувати на ній весь час її проходження, а після закінчення повернутися додому. Або ж турист може навпаки приурочити свою відпустку до якої-небудь події, і після закінчення останньої продовжити відпочинок в даній дестинації.

Харків часто сприймається як «спортивне місто», адже воно славиться футбольною командою «Металіст» і волейбольною командою «Локомотив», досягненнями тенісисток Олени та Катерини Бондаренко, плавчині Яни Ключкової та багатьма іншими видатними спортивними іменами.

Найвидатнішою спортивною подією європейського рівня в місті було проведення чемпіонату Європи з футболу в 2012 р., де стадіон «Металіст» був одним із місць, де проходили міжнародні матчі, а саме місто однією з приймаючих сторін даного заходу.

В м. Харкові створено всі умови для занять спортом і виховання майбутніх майстрів і чемпіонів України, що забезпечується значним розвитком спортивної інфраструктури. Наймасовіші та найпопулярніші види спорту в м. Харків – це футбол, волейбол, баскетбол, теніс, легка

атлетика, плавання, гімнастика, але поряд з цим також розвиваються нетрадиційні та екстремальні види спорту такі, як скелелазіння, дельтапланеризм, авто і мотоспорт, підводне плавання, кікбоксинг.

Основними елементами спортивної інфраструктури м. Харків є: 19 стадіонів з трибунами; 16 спортивних комплексів; 9 плавальних басейнів; 6 споруд із штучним льодом; 6 лижних баз; 12 тенісних кортів; 114 футбольних полів; 363 спортзали; 3 веслові бази; велотрек «Динамо»; гольф – клуб «Superior golf-club»; Харківський аероклуб ім. В.С. Гризодубової; 3 кінно-спортивні бази; 72 спортивні організації; 76 дитячо-юнацьких спортивних шкіл; 3 навчальні заклади спортивного профілю; 2 школи вищої спортивної майстерності; комунальний заклад «Український східний центр олімпійської підготовки із зимових видів спорту»; комунальна установа «Харківський регіональний центр з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» Харківської обласної ради; комунальна установа «Харківський обласний центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» [13].

Всі об'єкти спортивно-оздоровчого призначення в Харківській області за формами власності розділяються на комунальні, державні та приватні (рис. 2).

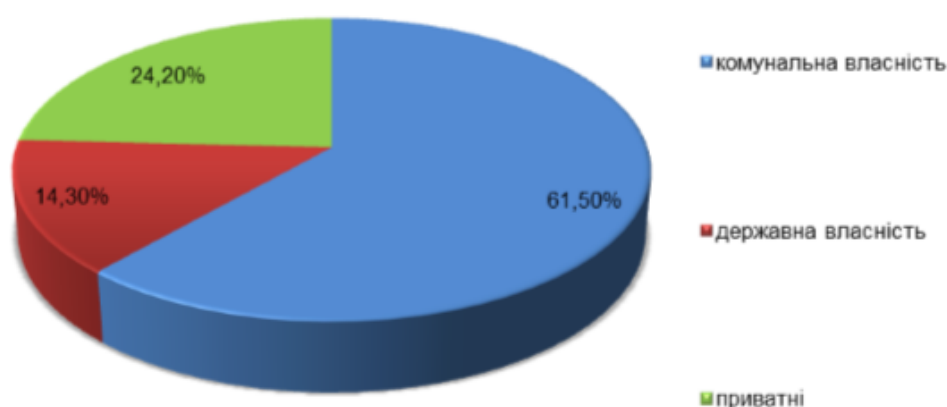
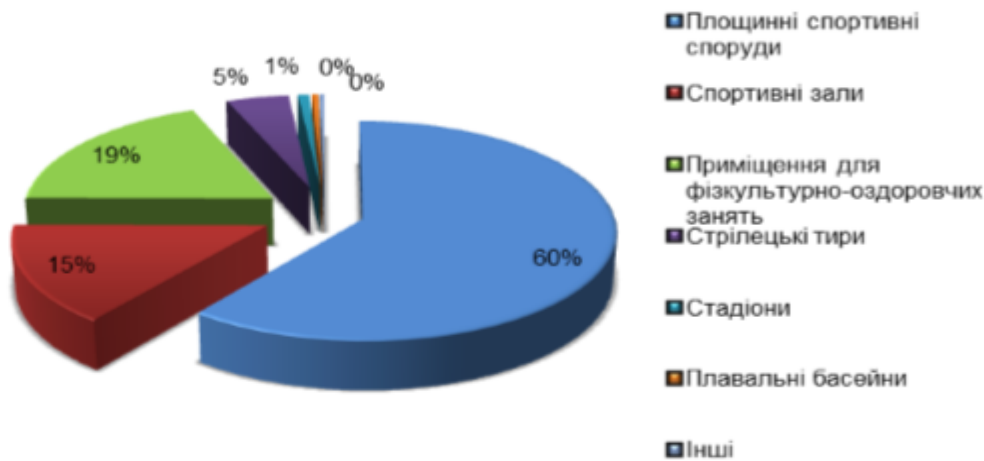

Рис. 2. Розподіл об'єктів спортивно-оздоровчого призначення Харківської області за формами власності

Джерело: складено авторами на основі [14]

Найбільшу частку серед спортивних споруд у Харківській області

займають стадіони, майже 60% від загальної кількості. 19% займають приміщення для фізкультурно-оздоровчих занять та 15% - спортивні зали, 5% - стрілецькі тири (рис. 3).

**Рис. 3. Питома вага спортивних споруд Харківської області,
% від загальної кількості**

Джерело: складено авторами на основі [14]

За результатами аналізу інфраструктури для спортивно-подієвого туризму можна зробити висновок, що вона придатна для організації спортивних змагань з різних видів спорту, яка в сукупності з потужно розвиненою загальною інфраструктурою – транспортне сполучення, чисельні різноманітні заклади сфери гостинності, багатий історико-культурний потенціал та розважальні заклади міста свідчать про реальні можливості розвитку спортивно-подієвого туризму на Харківщині.

З метою підвищення ефективності розвитку спортивно-подієвого туризму в Харкові необхідно використовувати програмно-цільовий підхід. Для чого необхідна стратегія розвитку спортивно-подієвого туризму в регіоні.

Основні елементи стратегії представлені на рис. 4.

Рис. 4. Основні елементи стратегії розвитку спортивно-подієвого туризму

Джерело: авторська розробка

Управління спортивно-подієвим туризмом має зосередитися на трьох основних напрямках:

- розвиток інфраструктури;
- стимулювання попиту на послуги;
- просування турпродукту на зовнішньому і внутрішньому ринку.

У якості основних напрямків розвитку пропонується здійснити такі заходи:

- продовжити реалізацію програм з розвитку спортивної інфраструктури міста;
- розробити програми по розширенню мережі недорогих засобів розміщення;
- розробити туристично-спортивні карти міста, створити і розвивати спортивні, оздоровчі та інші центри, туристичні маршрути виходячи з їх видів, сезону року, інтересів різних категорій туристів;
- розвиток маркетингу і активної рекламної діяльності на основі

вже існуючого спортивного логотипу міста – Перший український спорт-сіті. Так, з 12 серпня 2020 року Kharkiv Sport City використовує новий логотип та фірмовий стиль, розроблений у співпраці з брендинговим агентством “Boomerang”, який символізує спортивний дух міста та відкритість до втілення сучасних проектів [14];

- збільшення зайнятості місцевого населення через розвиток інфраструктури, розвиток галузевої науки, здійснення наукових досліджень в сфері спортивно - подієвого туризму;

- формування сучасної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації туристських кадрів з урахуванням специфіки спортивно-подієвого туризму.

Ключовими напрямками розвитку спортивно-подієвого туризму в місті є проведення дій в сфері реконструкції інфраструктури:

- будівництво та реконструкція спортивних комплексів і стадіонів;

- створення асоціації з туристичних фірм, спортивних федерацій та навчальних закладів щодо розвитку спортивно-пізнавального туризму в Харкові;

- надання інформації про туристські можливості Харкова в регіонах-постачальниках туристів, як центру спортивно-подієвого туризму;

- удосконалення системи пільг і знижок для спортсменів та аматорів на відвідування спортивних заходів;

- розробка нових туристичних спортивно-подієвих заходів у Харкові для шанувальників спорту;

- вдосконалення цільової програми розвитку туризму в Харківській області заходами щодо розвитку спортивно-подієвого туризму

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Виходячи з вище викладеного можливо зробити висновок, що спортивно-подієвий туризм є перспективним

самостійним потужним напрямом розвитку як внутрішнього так і міжнародного туризму для якого місто Харків має достатньо розвинену спортивну та супутню необхідну інфраструктуру. Для більш ефективного розвитку даного напрямку необхідно розробити ґрунтовну стратегію розвитку даного виду туризму, об'єднати зусилля всіх зацікавлених сторін та включити розвиток цього виду туризму до цільової програми розвитку туризму в регіоні.

Обрана тема потребує подальших перспективних досліджень в напрямках розробки конкретизації стратегічних пропозицій, ґрунтовної розробки програмних та маркетингових заходів щодо спортивно-подієвого туризму.

Література

1. Бабкин А.В. Специальные виды туризма / А. В. Бабкин. Ростов-на-Дону: Феникс, 2008. 252 с.
2. Тищенко П. В. Теоретичні аспекти та розвиток подієвого туризму регіону. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/tyschenko.htm
3. Тартакынов Ф. Н. Перспективы освоения сегмента спортивно-событийного туризма на отечественном рынке туристских услуг. URL: <http://grani2.kznscience.ru/participants/sekcija2/TartakynovFN/>
4. Спортивно-событийный туризм и развитие территорий / Е. Е. Шарафанова, Е. В. Печерица, А. М. Житлов. СПб.: Изд-во СПбГЭУ, 2014. 155 с.
5. Коновалов А. В. Оценка социально-экономической эффективности развития спортивно-событийного туризма / А. В. Коновалов // Проблемы современной экономики. 2007. № 2 (22).
6. Вань Мяо Забезпечення розвитку системи підприємств спортивно-подієвого туризму: Автореф. дис.. канд..екон. наук: 08.00.04. Симферополь: ТНУ ім. В.І. Вернадського. 2011. 25 с.

7. Kurtzman J. Economic impact: sport tourism and the city / J. Kurtzman // Journal of Sport Tourism. 2011. №6(3). P. 47-71.
8. Getz D. Event management and event tourism. New York: Cognizant, 2005. 122 p.
9. Hall C.M. Sport tourism planning. In Sport Tourism Destinations: Issues, Opportunities and Analysis, Higham JES (ed). / C. M. Hall. Elsevier Butterworth Heinemann: Oxford, 2005. P. 103-121.
10. Єрко А. Поняття спортивно-оздоровчого туризму та його характерні риси // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/11173/1/32.pdf>
11. Дмитрук О. Ю. Спортивно-оздоровчий туризм : навч. посіб. / О. Ю. Дмитрук, Ю. О. Щур. К. : Альтерпрес, 2003. 232 с.
12. Алексеева О.В. Событийный туризм и ивент-менеджмент / О. В. Алексеева // Российское предпринимательство. 2011. № 6. Вып. 2 (186). С. 167-172.
13. Соціальна Програма розвитку фізичної культури і спорту, молодіжних ініціатив та формування здорового способу життя у Харківській області на 2019-2023 роки. URL: <http://www.oblrada.kharkov.ua/ua/sotsialna-programa-rozvitku-fizichnoji-kulturi-i-sportu-molodizhnikh-initsiativ-ta-formuvannya-zdorovogo-sposobu-zhittya-u-kharkivskij-oblasti-na-2014-2018-roki/14497-normativni-dokumenty>
14. Kharkiv Sport City. URL: <http://sportevents.kharkiv.ua/ua/logotip.html>
15. Головне управління статистики у Харківській області. URL: uprstat.kharkov.ukrtel.net/ua/index.html

References

1. Babkin A.V. Spetsialnyie vidyi turizma / A. V. Babkin. Rostov-na-Donu: Feniks, 2008. 252 s.
2. Tyshhenko P. V. Teoretychni aspekty ta rozvytok podijevogho turyzmu rehionu. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/tyschenko.htm
3. Tartakynov F. N. Perspektivyi osvoeniya segmenta sportivno-sobyitiynogo turizma na otechestvennom rynke turistskih uslug. URL: <http://grani2.kznscience.ru/participants/sekciya2/TartakynovFN/>
4. Sportivno-sobyitiyniy turizm i razvitie territoriy / E. E. Sharafanova, E. V. Pecheritsa, A. M. Zhitlov. SPb.: Izd-vo SPbGEU, 2014. 155 s.
5. Konovalov A. V. Otsenka sotsialno-ekonomicheskoy effektivnosti razvitiya sportivno-sobyitiynogo turizma / A. V. Konovalov // Problemyi sovremennoy ekonomiki. 2007. # 2 (22).
6. Vanj Mjao Zabezpechennja rozvytku systemy pidpryjemstv sportyvno-podijevogho turyzmu: Avtoref. dys.. kand..ekon. nauk: 08.00.04. Symferopolj.: TNU im. V.I. Vernadsjkogho 2011. 25 s.
7. Kurtzman J. Economic impact: sport tourism and the city / J. Kurtzman // Journal of Sport Tourism. 2011. #6(3). P. 47-71.
8. Getz D. Event management and event tourism. New York: Cognizant, 2005. 122 p.
9. Hall C.M. Sport tourism planning. In Sport Tourism Destinations: Issues, Opportunities and Analysis, HighamJeS (ed). / S. M. Hall. Elsevier ButterworthHeinemann: Oxford, 2005. P. 103-121.
10. Yerko A. Ponjattja sportyvno-ozdorovchogho turyzmu ta jogho kharakterni rysy. Naukovyj visnyk Skhidnojevropejsjkogho nacionaljnogho universytetu imeni Lesi Ukrajinjy. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/11173/1/32.pdf>
11. Dmytruk O. Ju. Sportyvno-ozdorovchij turyzm : navch. posib. / O. Ju. Dmytruk, Ju. O. Shhur. K. : Aljterpres, 2003. 232 s.

12. Alekseeva O.V. Sobyitiynyiy turizm i ivent-menedzhment / O. V. Alekseeva // Rossiyskoe predprinimatelstvo. 2011. # 6. Vyip. 2 (186). S. 167-172.
13. Socialjna Proghrama rozvytku fizychnoji kuljture i sportu, molodizhnykh iniciatyv ta formuvannja zdorovogho sposobu zhyttja u Kharkivskij oblasti na 2019-2023 roky. URL: <http://www.oblrada.kharkov.ua/ua/sotsialna-programa-rozvitku-fizichnoji-kulturi-i-sportu-molodizhnikh-initsiativ-ta-formuvannya-zdorovogo-sposobu-zhittya-u-kharkivskij-oblasti-na-2014-2018-roki/14497-normativni-dokumenty>
14. Kharkiv Sport City. URL: <http://sportevents.kharkiv.ua/ua/logotip.html>
15. Gholovne upravlinnja statystyky u Kharkivskij oblasti. URL: uprstat.kharkov.ukrtel.net/ua/index.html